

Interactie op hoog niveau

Dialogo en Wereld Café

In eerdere artikelen hebben we aandacht besteed aan collegiale consultatie, intervisie en leerteams, methoden die hun waarde hebben bewezen als het gaat om samen leren en echt leren. In dit artikel laten we u graag kennismaken met twee nieuwe vormen van gespreksvoering en leren, de Dialoog en het Wereld Café. Vormen, die de interactie en het leren naar een ander niveau tillen.

Veel vraagstukken op scholen vragen om een snelle en praktische oplossing. Geen ingewikkelde overlegmethodieken of beslisstructuren, maar een pragmatisch antwoord, dat verloop via de bestaande infrastructuur, overlegrouines en rol- en taakverdeling.

Als vragen en problemen echter ingewikkelder zijn en de mening, ervaring en deskundigheid van een grote groep binnen de school van belang is, dan loont het de moeite om eens stil te staan bij de manier waarop je doorgaans met dergelijke vraagstukken omgaat. Snelle beslissingen kosten weliswaar weinig tijd, maar dragen ook het risico in zich verkeerd uit te pakken (the quick fixes). Uiteindelijk kan het de moeite waard blijken om, ondanks het chronische gebrek eraan, toch tijd te investeren in een vraagstuk, met als doel te streven naar een duurzame oplossing of naar wezenlijk leren. Het stimuleren van een andere gesprekshouding is belangrijk: willen onderzoeken van een kwestie, elkaar ruimte geven om te spreken, vragen stellen om elkaar te begrijpen, zeggen wat je werkelijk vindt, helder spreken, en komen tot een gezamenlijke nieuwe werkelijkheid. Het is een bezigheid waar men op het agora in Athene rond 450 voor Christus al opgetogen over was.

De dialoog van Socrates

Socrates wordt vaak in een adem genoemd met dé dialoog. Hij maakte er dan ook gewoonte van om publiekelijk, vaak op het plein in de buitenlucht, met velen de dialoog aan te gaan. Hierbij ploegde hij net zo lang door tot de verschillende opvattingen en drijfveren bloot kwamen te liggen en hij deze kon toetsen op hun waarheidsgehalte. Hij deed dat vanuit de stellige overtuiging dat verruimd inzicht leidt tot deugdelijk handelen. Dat verruimde inzicht werd verkregen door het expliciet maken van verborgen of verzwegen kennis, deze kritisch te toetsen en in aanraking te brengen met overtuigingen van anderen. De dialoog was in deze exercities kerninstrument, waarvan wij in ons tijdsgewricht nog graag gebruik maken.

Het Wereld Café van Isaacs & Brown

Een actuele afgeleide is het Wereld Café, een methodiek die afkomstig is uit de VS en in Nederland steeds vastere voet aan de grond krijgt. In 2005 schreven David Isaacs en Juanita Brown samen het boek 'The World Café'. Ze worden wereldwijd gezien als de grondleggers ervan.

Het Wereld Café is een metafoor en staat voor 'caféconversatie', waaraan weinig sturende regels zijn verbonden en waarbij alleen de verbeelding grenzen stelt. Losjes gepraat over de dingen des levens, soms tijdens toevallige ontmoetingen, soms bijzonder persoonlijk van aard, soms ineens heel wezenlijk. De metafoor staat ook voor kracht van café gesprekken in een sfeervolle ruimte met zacht geroezemoes van andere stamgasten waardoor ruimte wordt gecreëerd, waarin een ieder zich vrij voelt om te zeggen wat hij wil zeggen. Gesprekken in kleine kring die wereldwijd hebben gezorgd voor opzienbarende veranderingen.

Het Wereld Café is een 'bottom up' methodiek die gericht op het verhogen van de kwaliteit van de conversatie en (daarmee) de kwaliteit van leren. In het Wereld Café spreek je niet over ditjes-en-datjes, maar over vragen en thema's die ertoe doen. Vragen waarin mensen iets herkennen, iets bij voelen, iets van vinden. Pas dan komt een dialoog op gang, waarin deelnemers geheel vanuit zichzelf praten, maar tegelijkertijd gericht zijn op de ander. In het Wereld Café praat iedereen net zo lang tot hij is uitgesproken, anderen vullen aan en gaan nog even niet in discussie. Discussie leidt in deze werkvorm eerder af; het gaat nog niet om de verschillen, maar om het vaststellen van overeenkomsten. In deze methodiek is gesprekshouding een belangrijke sleutel:

- focus on what matters
- contribute your thinking
- speak your mind and heart
- listen to understand
- link and connect ideas
- listen together for insights and deeper questions

Onze ervaring is dat deze Engelse etiketten het krachtigst werken en we kiezen ervoor ze niet te vertalen.

Het Wereld Café kan een zeer vruchtbare methodiek zijn die de start van een visie – of verandertraject kan vormen. Het kan een methodiek zijn, die aan leergroepen brengt, want intervisie op dat moment niet (meer) kan. Zo wilde onlangs een school de visie omtrent communicatie aan de orde stellen. Hiertoe organiseerden zij een dag, waarbij 's ochtend het gedachtegoed van Covey centraal stond. Dat was verrijkend want Covey gaat over een proactieve houding, win-win, en het belangrijke motto: eerst begrijpen, dan begrepen worden. De ochtend zorgde ervoor dat de deelnemers – 65 mensen! - in de juiste stemming de dialoog in het Wereld Café konden voeren; het gedachtegoed van Covey en het Wereld Café bracht bijzondere gesprekken op gang. De aanvankelijke weerstand tegen de visie van de directeur maakte plaats voor verhelderende en verdiepende gesprekken. Daarbij waren niet slechts enkelen aan het woord, maar voerde iedereen het gesprek aan de tafels van het Wereld Café. Zo levert deze methodiek voor iedere groep iets extra's op.

Meer informatie over het Wereld Café kun je vinden op www.theworldcafe.com.

De dialoog van Kahane

Een vergelijkbare werkwijze komt van Adam Kahane. In zijn boek 'Solving Thought Problems' (2007) beschreef hij zijn verwondering over het verschijnsel dat (bijvoorbeeld) sociale vraagstukken zo lang zo vast kunnen zitten, terwijl iedereen ogenschijnlijk naar een oplossing streeft. Dat heeft wat hem betreft te maken met het verschillen van overtuigingen, waardoor het verschil in oorzaak en gevolg in handelen troebel wordt. Kahane deed bijzondere ervaringen op in Zuid-Afrika (na de apartheid), Colombia (tijdens de burgeroorlog), Argentinië, Guatamala (na de genocide), Israël, Noord-Ierland, Cyprus en Baskische gebieden. Hij wist onder zware omstandigheden een omgeving te creëren waarin nieuwe ideeën en creatieve benaderingen kunnen ontstaan.

Kahane beschrijft een aantal fasen om te komen tot een Dialoog. De betrokken groep start met 'downloaden' (verleden – geheel) waarbij iedere deelnemer iets kan zeggen over zijn opvatting over het gekozen onderwerp, bijvoorbeeld over 'innovatie in onze school'. Pas hierna kan het debat worden gevoerd (verleden – fragment). Dit brengt tegenstellingen tussen deelnemers op tafel. Door vervolgens te reflecteren op de wijze van communiceren in het debat wordt de overgang gemaakt naar een creatieve dialoog (fragment – toekomst). De deelnemers merken in deze fase dat een professioneel en verrijkend gesprek kan ontstaan als de belangrijkste gespreksregels worden toegepast: *luisteren, doorvragen, vragen stellen, vertellen wat je te zeggen hebt, het eigen oordeel en een snelle oplossing uitstellen*. Laatst gebruikten wij de cirkel van Kahane op een school, waar een klankbordgroep al een aantal jaren met elkaar aan het werk was en waar het bespreken van onderwerpen wat sleets en oppervlakkig werd. Men overwoog dan ook de klankbordgroep op te heffen. Maar de groep was ooit in het leven geroepen door de toenmalige nieuwe directeur. Hij wilde op die manier zijn school beter leren kennen en draagvlak houden voor zijn beleid. Al tijdens het 'downloaden' werd duidelijk dat de leden van de klankbordgroep steeds het gevoel hadden 'partij te kiezen' voor de directeur. Ze voelden zich er ongemakkelijk bij om open aan te geven hoe zij tegen de dingen in de school aankeken. Dat was nooit de bedoeling geweest van de directeur. Toen dit eenmaal helder werd, was de weg vrij om te zoeken naar een nieuwe manier van met elkaar omgaan en werden de doelstelling van de klankbordgroep bijgesteld. Een belangrijk houdingsaspect bij een creatieve dialoog bleek ook nu weer het opschorten van het eigen oordeel. Ook essentieel: de balans tussen overtuigen en onderzoeken en de krachtige werking van de stilte. Als een groep in staat is om deze fasen te doorlopen, dan zijn deelnemers écht in staat om samen een nieuwe werkelijkheid te creëren.

